

Terwijl de groep schuldenaren met meervoudige problemen de laatste jaren alleen maar is toegenomen, zijn de mogelijkheden om tot een oplossing van hun schuldenproblematiek te komen afgenomen. In de eerste bijdrage van dit nummer wijst Jade Schiff erop dat de vereisten om in aanmerking te komen voor schuldhulpverlening, te hoog zijn. Er zijn te veel regels en schuldhulpverleners werken te weinig samen. Het resultaat is een toename in het aantal uitzettingen en daarmee in het aantal thuislozen.

Opvangcentra raken overvol en de druk op hulpverleners groeit. Vanuit verscheidene lokale initiatieven probeert men een oplossing te vinden voor de problematiek rond schuldenaren met meervoudige problemen. De Nederlandse Vereniging voor Volkskrediet ontwikkelt nieuwe richtlijnen voor de schuldhulpverlening. Schiff pleit voor een integrale benadering in de schuldhulpverlening waarbij er meer aandacht wordt gegeven aan preventie en er minder barrières worden opgeworpen.

Inge de Jong geeft in haar bijdrage *Civil society in beweging* een schets van vier moskeeën en aan de moskee gelieerde organisaties in Amsterdam Slotervaart. In een poging een beter beeld te krijgen van de relatie tussen de *civil society* en religie en de mogelijke betekenis van die laatste voor de eerste,

heeft zij onderzoek gedaan naar welke activiteiten er worden georganiseerd, welke ontwikkelingen gaande zijn en welke opvattingen het bestuur van de stichtingen en de moskeeën erop nahouden met betrekking tot *citizenship* en de functie van religieuze organisaties in de Nederlandse samenleving. Uit het onderzoek blijkt dat bestuursleden en vrijwilligers naast een religieuze functie ook een maatschappelijke verantwoordelijkheid ervaren. Zij proberen een brug te slaan naar de Nederlandse samenleving door vanuit het perspectief van hun *bonding*-functie de achterban aan te spreken en aan positieverbetering te werken. De islam vormt daarbij volgens de auteur een belangrijk referentiepunt. Het biedt inspiratie en een kader waarbinnen activiteiten plaatsvinden, en belemmert de oriëntatie op de Nederlandse samenleving niet. Wat wel belemmerend kan werken in de ontwikkeling van de maatschappelijke functie is de interne problematiek. De organisaties proberen aan hun sociale verantwoordelijkheid gestalte te geven binnen een krachtenveld van interne en externe ontwikkelingen waarin het voor hen niet altijd gemakkelijk opereren is.

Hans Keune is als sociale wetenschapper verbonden aan het Vlaamse Steunpunt voor Milieu en Gezondheid, waar men onderzoek doet naar de effecten van het milieu op de volksgezondheid. Vanuit verschillen-

de disciplines wordt kennis samengebracht. De cruciale vraag is echter: Wat wordt er vervolgens met die veelheid aan kennis gedaan? Om hierop een antwoord te kunnen formuleren is een praktische cyclus ontwikkeld, waarin naast inhoudelijk onderzoek ook aandacht is voor de procedurele stappen die moeten worden genomen en de actoren die in de verschillende fasen een rol spelen bij de besluitvorming. Ten eerste zijn daar de gezondheidswetenschappers die de mogelijke schadelijke effecten van bijvoorbeeld industriële activiteiten in kaart brengen. Deze gezondheidswetenschappers hebben te maken met wetenschappelijke onzekerheden en zijn het onderling niet per definitie altijd eens. Daarnaast is er de betrokken bevolking, waarbinnen grote verschillen optreden als het gaat om de risicoperceptie: sommigen zien wel mogelijke gevaren, anderen in het geheel niet. Ten slotte zijn er de beleidsmakers en politici die het (al dan niet ervaren) probleem op de agenda kunnen zetten of niet. In zijn bijdrage ontvouwt Keune hoe men vanuit het Steunpunt tot een interdisciplinaire, participatieve aanpak is gekomen waarin het wetenschappelijk onderzoek en de expert adviezen worden voorgelegd aan een beoordelingscommissie, bestaande uit een brede groep actoren, die uiteindelijk advies uitbrengt aan de beleidsmakers.

Op 26 september 2006 vond het eerste, grote presentiecongres in Nederland plaats – vijf jaar na het uitkomen van *Een theorie van de presentie*. Het centrale thema werd door Andries Baart ingevuld met een fenomenologische uitwerking van de betekenis van relationeel verankerd vertrouwen in vergelijking met 'betrouwbaarheid' op basis van regelhandhaving, protocollen en strenge stappenplannen. In zekere zin bood het congres ook een vlootstouw van al het moois en goeds dat inmiddels met de presentie wordt gedaan. Ter introductie van het congres, van het centrale thema en van de workshops verscheen *Tweespraak. Vier gesprekken over het ene goed van presentie* (Utrecht 2006), een 36 pagina tellend interview met Andries Baart dat de presentie op een verfrissende wijze schetst en toelicht, en dat – mede aan de hand van talrijke praktische voorbeelden en tegenwerpingen – antwoordt op objecties en bezwaren. Zo ontstaat een samenhangend beeld van de presentie,

haar achtergronden, beweegredenen en betekenis. Marius Nuy vatte voor *Sociale Interventie* het document samen en biedt daarmee een laagdrempelige introductie in de presentie. Voor wie meer wil weten: het integrale verslag van het congres kan kosteloos gedownload worden vanaf www.presentie.nl, waar men ook *Tweespraak* kan bestellen.

In haar aansprekende column bestormt Yolanda Koster-Dreese met een washandje in de hand de barricaden in de strijd om goede zorg. Zij zet de wetenschappelijke managementbenadering die kenmerkend is voor het zorg-Taylorisme, af tegen een zorgbenadering die draait om persoonlijke aandacht voor de cliënt. Via de metafoer van het washandje laat zij zien hoe zorg wordt uitgehold tot minimale, puur lichamelijke verzorging wanneer dit warme lapmiddel wordt ingeruild voor een instrumenteel ingezet wegwerpweefsel. In zijn uitgebreide bespreking van het WRR-rapport *De verzorgingsstaat heroverwogen. Over verzorgen, verzekeren, verheffen en verbinden* plaatst Ton Notten de analyse van de verzorgingsstaat in een nóg breder perspectief dan de Raad zelf al doet. Zo krijgen we niet alleen inzicht in de ontstaansgeschiedenis, maar wordt de verzorgingsstaat ook in internationaal verband vergeleken. Bovendien wordt duidelijk dat er in de tijd de nodige variaties zijn opgetreden in welke van de vier verschillende functies op de voorgrond worden gezet. Notten roemt de Raad om zijn scherpe analyse, een analyse die hij node gemist heeft in de aanloop naar de verkiezingen. Verder in de boekenrubriek een bespreking van *Anxiety and Intimidation in the Bronx and the Bijlmer. An ethnographic comparison of two schools* door Gert Schout. In deze dissertatie beschrijft Bowen Paulle van binnenuit hoe de sociale relaties op twee middelbare scholen in twee achterstandswijken in New York en Amsterdam begrepen kunnen worden. Het boek laat zien dat informele leerprocessen meer bepalend zijn dan formele leerprocessen en biedt bruikbare aanwijzingen voor leraren om ook in 'lastige' klassen een klimaat te scheppen waarin toch geleerd kan worden.

Op de HSAO-pagina ten slotte een bijdrage van het lectoraat Professionalisering van de agogische beroepen en vaktherapeuten in de gezondheidszorg. Vanuit het lectoraat is in 2004 het initiatief genomen drie

wergroepen van agogen op te richten die elk met een bepaald thema rondom professionalisering aan de slag gingen. Eén van de werkgroepen is aan de gang gegaan met het thema profilering van het beroep, hetgeen geresulteerd heeft in een handzaam boekje met inspirerende casussen en een theoretische weergave van het agogisch handelen. In de HSAO-bijdrage wordt ingegaan op de opzet van het boek en worden enkele voorbeelden gegeven ter illustratie.

Andries Baart, hoofdredacteur

Coyan Tromp, eindredacteur